

Kultúra – közös érték

A Szlovák Kultúra Háza vezetőjeként a konferencia címével is összhangban, a központba a kultúra, valamint a konferenciaszervező egyház és nemzetiségi intézményünk, mint közös jellemzőt viselő *speciális összetartó erővel rendelkező mikroközösséget*, valamint közvetítő, értékhordozó szerepét, és találkozási pontjainak egy részét mutatnám be.

És miért is lehet fontos ez? - Az állandóan változó és fejlődő társadalom – mint az „állami közösségi berendezkedés piramisának csúcsa”, egy szerves egységet alkotva, különböző formális és informális közösségek hierarchikus rendszeréből áll, mely önmaga által önmagát építi. Igaz ez, a rendszerre magára globális értelemben véve, és egységeit képviselő közösségekre vonatkoztatva is. Ezért nem elhanyagolható bármely szintet, formát és jelleget képviselő közösség ismerete és fejlesztése, elfogadása, esetleges egymás közti együttműködése.

Másik közös pont, Békéscsaba tekintetében is igen jelentős, hiszen a város újratelepítése, *várossá, kultúrtelepüléssé formálódása* evangélikus, majd katolikus szlovákokkal kezdődött, s vált a mai napra multinemzetiségi és multiegyházközösségi Megyei Jogú várossá.

De térjünk át a mai konkrét kapcsolódási pontokra és értékekre, azok közvetítésére és formáira.

A Szlovák Kultúra Háza intézménymegnevezés, egy közhasznú nemzetiségi civil szervezet, a Csabai Szlovákok Szervezete saját tulajdonú székhelyének megnevezése (átadás 1995). Az épület három blokkból áll: közösségi terek és irodák; panzió (Csabai Szlovákok Kft. működtetésében) és étterem (2004 óta működtetésre bérbe adva). A funkciók igen előnyös feltételeket biztosítanak a közösségi tevékenységek folytatásához, hiszen egy helyen, komplex szolgáltatást nyújt, ráadásul a városközpontban. Egy akadályt azonban meg kell említeni. Közösségi tereinek mérete csoportok működtetése és kiállítások bemutatása mellett, csak kisebb rendezvények (max. 40 fő) lebonyolítására alkalmasak, s panzió kapacitása 11 kétágyas pótágyazott szobával, szintén behatárolja a programbefogadás nagyságrendi lehetőségeit. Ezért a szervezet, fejlesztésben is gondolkodott, hogy székhelye hasznos területét jól funkcionáló egységekkel bővítse. 2000-ben a szomszédos telket saját pénzeszközből megvásárolta s 3914 hrsz. alatt egyesítette. A fejlesztési tervet is elkészítette, de a munkafolyamat forráshiány miatt nem kezdődött el, így a telek ma magán parkolóként funkcionál.

De az előbb felvázolt háttér, közösségi színtér, (mely az egyháznál a templom, vagy gyülekezeti terem) önmagában üres, tartalom nélküli. A humán terület mozgatórugói nélkül, a színterek szervezettsége nélkül és a közös cél menti tartalmi tevékenység belső környezeten belüli és külső környezet felé való közvetítése nélkül minden kiaknázatlan. Ehhez kellenek az emberek és célok, azok szervezett egysége, együttműködések.

„Az igazi közösség egy olyan, két vagy több fős csoport, melynek tagjai, függetlenül (szociális, hitbéli, képzettségbeli, etnikai, gazdasági, politikai, stb.) hátterük sokféleségétől, elfogadták és áthidalták különbözőségeiket, ezáltal lehetőségük nyílik őszinte és hatékony kommunikációra és arra, hogy együtt dolgozzanak olyan célokért, melyeket mindnyájuk közös hasznára érhetnek el.”

www.fce-community.org (forrás: www.igazikozosseg.hu)

A közös értékekre térve időrendben lépegetnék. A kultúra széles körű értelmezését vallom, melynek tárgyasult, szellemi, de emberi-közösségi vetülete is van.

Békéscsaba újratelepítésének éveiben (1917-18), mivel nemzetiségi vonalon összetétele szinte homogén volt (közel teljes mértékben szlovák nemzetiség és evangélikus vallás, 1747-től elenyésző mértékben katolikus letelepedők is) elsősorban vallási identitású csoportszerveződés volt megfigyelhető. A csabai szlovákság fontosnak tartotta a gyermekek taníttatását (írás, olvasás, számolás, és vallási ismeretek), s oktatásukat az egyházi iskolákban

a téli hónapokban végezték. Csaba kiterjedt határvilágában 1970-ig 25 tanyasi iskola működött, s elsősorban ennek következtében a lakosok között az 1909-ben mindössze 8,1%-os az analfabéták aránya, míg az országos átlag 36,8% volt. Az iskolákban különböző témájú előadások formájában a felnőtt lakosság művelődésével is foglalkoztak. Ennek állít emléket és kapcsolódik tevékenységünk, a TANYAI TANÍTÓK TALÁLKOZÓJA, EMLÉKFAL ÁLLÍTÁSA, GONDOZÁSA (helyileg Csabaszabadiban), valamint a 2007—ben kiadott Csabai História sorozat Hanó Pál és neje által összeállított BÉKÉSCSABA KÖRNYÉKI TANYAI ISKOLÁK, TANYAI TANÍTÓK kiadvány kiadásának elősegítése.

A kezdeti időszakhoz kapcsolódik a TRANOSCIUS énekeskönyv is, mely egyedülállóan máig csak Csabán használatos a vasárnapi szlovák istentiszteleten, valamint a csabai szlovákok 1942-ben kiadott halotti énekeskönyve, a FUNEBRÁL mely példányaiból 2013-ban ÚJRAKÖTTETÉSRE KERÜLT néhány példány a csabai szlovákok kezdeményezésére és által. Mindkét énekeskönyvről szakdolgozatok és tanulmányok készültek a szlovákság körében is, valamint folyamatosan bemutatásra kerülnek diákoknak, partneri és turista csoportoknak.

Tárgyasult kulturális – építészeti közös hagyatékunk, az EVANGÉLIKUS TEMPLOM, mely 1743-ban, id. Tessedik Sámuel lelkészsége és irányítása alatt épült fel két év alatt, s a ma is álló Evangélikus Kistemplom helyén állt, majd később helyhiány miatt 1807-1824 között épült fel a Nagy Evangélikus Templom. Mindkettő máig hordozza a szlováksággal való kapcsolat nyomait (harang, feliratok...), s sziluettjei a város szimbólumává váltak. A két templom említett közös képével legfrissebb terméként büszkélkedhetünk mint keresztszülők BÉKÉSCSABA TURISTAÉRMÉNEK kiadásával, mely a 236. szám alatt jelent meg. Október óta megvásárolható a Malom téri vonatkávézóban.

A közös történelmi összefonódások emlékeként, a Csabai Szlovákok Szervezete 2002-ben szlovák nyelven kiadta BIELEK GÁBOR A CSABAI KATOLIKUS CSALÁDOK LEXIKONJÁT(1750-1895), majd az egyházzal közösen megrendezte A SZEBERÉNYI EMLÉKONFERENCIÁT ÉS SZOBORAVATÁST. Ma már a teret Szeberényi térnek hívják, melyen 2013 óta ezt a nevet viselő egyházi és művészeti oktatási intézmény áll. *(érdekes összefüggés: 2014. május konferencia Békeidők küzdelmei Kertész Botond, november Kettősidentitás ára Demmel József)*

További közös pontokkal rendelkező nagy hagyományokra és múltra tekintő kulturális értékhordozónk és közvetítőnk a CSABAI KALENDÁRIUM, mely alapítója és 1920-1947 között a kiadója az Evangélikus egyház volt, majd megszakítás után 1991-ben újra kiadásra került, de már partnerségben, s végül 2005-től önálló kiadója mi vagyunk szlovákok. Az eredeti inkább egyházi jellegű és életvezetési tanácsokat nyújtó kiadvány fokozatosan átalakult tartalmilag a kor igényének megfelelően. Ma már hazai és külföldi publikálók különböző témában küldik cikkeiket, természetesen a csabai, széles értelmezésben vett alföldi és szlovák vonulatot tartva.

A mai napokat idézve a már említett turistaérem mellett, aktív együttműködésben került sor 2016. májusában a SZLOVÁK EVANGÉLIKUSOK VILÁGTALÁLKOZÓJÁRA, mely alkalomból az Evangélikus Nagytemplom összes férőhelye megtelt. Hihetetlen érzés volt hallani ennyi ember közös liturgikus énekét, s látni és megélni a földrajzi határokkal elválasztott közösségeinek bemutatkozása által teremtett egységet. És itt lép be a szervezethez és közösség ereje! De ne felejtsük el a katolikus templomban szervezett

szlovák-magyar közösségek találkozóit sem, akik a lakosságcsere által találtak a mában közös pontot.

A közösséget említve nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a Szlovák Kultúra Házában működő CSOPORTOK rendezvényeken lépnek fel, mint például azzal, hogy a *Čabianska ružička énekkarunk* számos egyházi énekeket is énekel, utoljára az egyházi világtalálkozón lépett fel, valamint az evangélikus templomban megrendezett csabai kórusok karácsonyi koncertje rendszeres résztvevője. De igen büszkék vagyunk a *Rozmaring hímzőkör* egyházzal kapcsolatos aktivitására is, számos kiállítással mutatkoztak be a csabai egyházak közösségei előtt, valamint egyházi hímzéseikkel meg is örvendeztették őket. Legutóbb az evangélikus egyház egy 7 db-ból álló fehér csabai hímzéssel díszített oltárterítő szettel gazdagodott általuk.

És végezetül, intézményünkkel zárnék. A Szlovák Kultúra Háza tevékenysége ezzel nem merült ki, hiszen 2004-től az Országos Szlovák Önkormányzat Szlovák Közművelődési Központja, majd Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézete csabai régiós központja (10 szlovákok lakta településsel). Vagyis intézményünk míg helyi szinten a következő tevékenységeket végzi:

- *közösségi színtér* fenntartása: Irodatechnikai és számítástechnikai infrastruktúra fenntartása, rendelkezésre bocsátása, szakmai csoportvezetők biztosítása;
- *A szervezett közösségi* forma fenntartása: kulturális csoportok szervezése és működtetése (szakmai és közösségi);
- *Kiadványozás*: Két állandó kiadvány: Évkönyv (1991) és havilap (1998);
- *Értékek, hagyományok megismertetése*: kiállítás, művészeti és műsoros rendezvény, ünnepi rendezvény, tanulmányút és tábor;
- *Fejlesztés, ismeretterjesztés*:
 - a) tanácsadás, információszolgáltatás személyes és internetes formában (régiós szinten is, nemz. és civil),
 - b) szakmai csoportok és vezetők szakmai előadásokon v és minősítőkon, zsűrizéseken való részvétele, szakmai folyóiratok előfizetése, elérhetősége biztosítás;
- *Kapcsolatrendszer kialakítása, kiaknázása, gondozása, szélesítése érdekérvényesítés*: nemzetiségi kulturális jellegű, szakmai kapcsolatrendszere, ún. hivatali kapcsolatok (a szervezet vezetőinek tevékenységei, által generált illetve tagsága grémiumokban);
- *önkéntes közfoglalkoztatás*: tagokon kívül, szociális járadékos és számos közösségi szolgálatos középiskolás;

addig régiós szerepében inkább koordinációs, tanácsadói és segítségnyújtói, fejlesztői és kapcsolatrendszer generálás elősegítői szerepet tölt be a közösség régiós kohéziós erejének növelése és fenntartása, valamint az egyes közösségek érvényesülése érdekében. S természetesen minden típusú kapcsolati rendszer erősítésével, köztük az egyház különböző és mégis hasonló háttérű mikroközösséggel mind helyi, mind régiós szinten.

Krajcsovics Hajnalka